

7. POLITYKA RACHUNKOWOŚCI W ZAKRESIE UJAWNIENÍ DOTYCZĄCYCH ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

<https://doi.org/10.18559/978-83-8211-219-1/7>

 Ewa Róžańska

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
ewa.rozanska@ue.poznan.pl

 Łukasz Matuszak

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
lukasz.matuszak@ue.poznan.pl

Accounting policy for sustainability disclosures

Abstract

The purpose of this chapter is to examine the issue of accounting policy relating to non-financial statements and sustainability reports in the theoretical and practical context, and in particular to redefine it, compare its formulation by EU directives (NFRD and CSRD), evaluate its current implementation on the basis of the NFRD and identifying the challenges of updating it in the light of CSRD among Polish companies listed on the Warsaw Stock Exchange. The following research methods were used to achieve the purpose formulated in this way: terminological analysis, comparative analysis of regulations and analysis of the content of source documents. The research sample covered 258 reports (statements) on non-financial information for 2020 and 2021 published by 129 companies. It was found that both directives allow for some freedom of choice regarding the extent and place of disclosures, although the requirements of the NFRD in these areas are much more flexible. Companies willingly use the solutions allowed by the NFRD relating to the use of various standards, including own standards and two options for placing information (in the management report or in a separate report). In addition, the vast majority of companies applied selected standards on a continuous basis and consistently made disclosures in the same place. 10% of companies did not comply with the obligation to disclose information on the applied standards. The companies, along with the replacement of the current regulations by the CSRD, will be obliged to apply the ESRS and thus will face the challenge of developing, applying and disclosing the policy and its changes adopted in the preparation and presentation of the sustainability report. It will be a great difficulty to implement the adopted principles in a relatively short time, especially for companies without experience in using a comprehensive reporting methodology. The study was limited by the short time horizon and the narrowing of the sample to Polish companies. The chapter contributes to filling a significant gap in the accounting literature in three ways: by redefining the concept of accounting policy, providing empirical evidence on the current state of translating

Sugerowane cytowanie:

Róžańska, E. i Matuszak, Ł. (2024). Polityka rachunkowości w zakresie ujawnień dotyczących zrównoważonego rozwoju. W: M. Remlein i M. Masztalerz (red.), *Polityka rachunkowości w kształtowaniu obrazu jednostki gospodarczej* (s. 106–119). Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. <https://doi.org/10.18559/978-83-8211-219-1/7>

Ta książka jest udostępniana na licencji Creative Commons – Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe

the macro-policy created by the NFRD into micro-policies of companies and identifying challenges for these companies related to shaping (selecting, applying and disclosing) of their internal policies in the context of the upcoming changes introduced by CSRD. The study therefore has theoretical implications that contribute to the emerging debate on accounting policies in the area of non-financial disclosures regarding sustainability. The results of the study also have practical implications for preparers of reporting policy in this area, as well as implications for future research on the determinants and potential impacts of the adopted policy.

Keywords: NFRD, CSRD, ESRS, sustainability disclosures, non-financial reporting, accounting policies.

Wprowadzenie

Obecnie sprawozdawczość dotycząca zrównoważonego rozwoju jest uzupełnieniem sprawozdawczości finansowej, ponieważ zaspokaja dodatkowe potrzeby różnych interesariuszy związane z informacjami o osiągnięciach jednostki w obszarze ładu korporacyjnego oraz jej wpływem na środowisko i społeczeństwo. Są to informacje niefinansowe, które pozwalają decydentom na pełniejszą ocenę wyników jednostki (Róžańska, 2022b). Wraz z nałożeniem przez regulacje prawne obowiązku raportowania takich informacji przez duże jednostki zainteresowania publicznego z krajów UE pojawiła się potrzeba przyjęcia i ujawnienia odpowiedniej polityki w zakresie ich przygotowania i prezentacji. Standardy rachunkowości IFRS (International Financial Reporting Standards) wymagają od jednostek opracowania, stosowania i ujawnienia polityki rachunkowości przyjętej przez jednostkę przy sporządzaniu i prezentacji sprawozdania finansowego. Natomiast przepisy dotyczące rachunkowości w postaci dyrektyw UE (Non-Financial Reporting Directive, NFRD, i Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD), choć podają pewne analogiczne wymagania w odniesieniu do sprawozdania niefinansowego, a w szczególności do sprawozdania zrównoważonego rozwoju, to wprost nie nazywają tych czynności polityką rachunkowości. Mimo to można zakładać, że jednostki zobligowane do ujawnień niefinansowych (dotyczących zrównoważonego rozwoju) prowadzą i będą prowadzić politykę w tym obszarze.

Polityka rachunkowości od dawna jest przedmiotem zainteresowania akademików i praktyków skupiających się głównie na jej definiowaniu, celach, elementach składowych, determinantach i skutkach zastosowania w różnych obszarach rachunkowości i typach organizacji (np. Remlein i in., 2021; Stępień, 2021; Mikulska, 2012; Wrona i Janik, 2012). Aczkolwiek do tej pory nie podjęto szerszej dyskusji i badań nad tym problemem w obszarze ujawnień niefinansowych dotyczących zrównoważonego rozwoju.

Celem niniejszego rozdziału jest zatem zbadanie zagadnienia polityki rachunkowości odnoszącej się do sprawozdania niefinansowego i sprawoz-

dania zrównoważonego rozwoju w kontekście teoretycznym i praktycznym, a w szczególności ponowne jej zdefiniowanie, porównanie z dyrektywą UE (NFRD i CSRD), dokonanie oceny jej obecnej implementacji na podstawie NFRD, a także zidentyfikowanie wyzwań jej aktualizacji w świetle CSRD wśród polskich spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW).

W rozdziale dokonano analizy terminologicznej, w wyniku której zaproponowano rozszerzenie pojęcia polityki rachunkowości o zasady i praktyki ukierunkowane na realizację celu sprawozdawczości niefinansowej (sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju). Następnie poddano analizie porównawczej makropolityki ustanowionej przez organy regulacyjne UE w NFRD i CSRD, prowadzącej do zidentyfikowania podobieństw i różnic w elementach składowych tych polityk. Następnie przeprowadzono analizę treści materiałów źródłowych – oświadczeń (sprawozdań) na temat informacji niefinansowych, która pozwoliła ustalić aktualny stan przełożenia makropolityki tworzonej przez NFRD na mikropolityki badanych jednostek w obszarze sprawozdawczości niefinansowej za lata 2020 i 2021, a także wskazać wyzwania stojące przed tymi jednostkami związane z kształtowaniem (wyborem, stosowaniem i ujawnianiem) ich wewnętrznych polityk w kontekście nadchodzących zmian wprowadzonych przez CSRD, czyli w obszarze sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju za lata 2024 i późniejsze.

W dalszej części rozdziału zdefiniowano politykę rachunkowości, przedstawiono makropolityki wynikające z regulacji dyrektyw UE, zbadano wdrażanie mikropolityki na podstawie NFRD przez spółki oraz zwrócono uwagę na wyzwania związane ze zmianą tej mikropolityki w świetle nadchodzącej CSRD.

7.1. Definiowanie polityki rachunkowości a cele sprawozdawczości niefinansowej i sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju

Pojęcie polityki rachunkowości zostało wprowadzone do literatury wraz z objęciem rachunkowości regulacjami prawnymi. Zgodnie z IFRS (2023b; 2023a) przez politykę rachunkowości rozumie się konkretne zasady, konwencje, metody, reguły i praktyki przyjęte przez jednostkę przy sporządzaniu i prezentacji sprawozdania finansowego, które z kolei ma wiernie i rzetelnie odzwierciedlać wyniki i sytuację finansową tej jednostki. Przymiotnik „konkretne” w odniesieniu do zasad można rozumieć jako „wybrane z jakiegoś powodu”, czyli takie, które możliwie najlepiej odzwierciedlają specyfikę jednostki. Międzynarodowe

standardy (IFRS, 2023b) wskazują, że przyjęte przez jednostkę zasady polityki rachunkowości powinny być stosowane w sposób spójny, a ich zmiana jest możliwa tylko wtedy, gdy wymagają tego standardy lub gdy poprawi ona wiarygodność i przydatność informacji w sprawozdaniu finansowym. Międzynarodowe regulacje wymagają ujawnienia informacji na temat polityki rachunkowości (IFRS, 2023a), a także jej zmian w podejściu retrospektywnym (IFRS, 2023b) w informacji dodatkowej. Można zatem stwierdzić, że polityka rachunkowości określona w IFRS dotyczy wyłącznie celu sprawozdawczości finansowej.

Cele sprawozdawczości niefinansowej oraz sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju wynikają z regulacji odpowiednio NFRD i CSRD. Według NFRD jednostka powinna ujawniać informacje niefinansowe w stopniu niezbędnym do zrozumienia jej rozwoju, wyników i sytuacji oraz wpływu jej działalności na poruszane zagadnienia niefinansowe. Podobnie CSRD wymaga, aby jednostka ujawniła informacje niezbędne do zrozumienia jej wpływu na kwestie związane ze zrównoważonym rozwojem oraz tego, w jaki sposób te kwestie wpływają na jej rozwój, wyniki i sytuację. Przedstawione cele są w dużej mierze zbieżne i znacznie wykraczają poza cel sprawozdawczości finansowej.

Realizacja tych celów wymaga przyjęcia przez jednostkę określonej polityki przy sporządzaniu i prezentacji sprawozdania niefinansowego (sprawozdania zrównoważonego rozwoju). Taka sytuacja zainspirowała różnych autorów do zaproponowania odrębnej definicji polityki stosowanej w tym kontekście. B. Zyznarska-Dworczak (2019) przyjęła termin „polityki rachunkowości zrównoważonej organizacji” do określenia zbioru zasad, według których organizacja przeprowadza rozrachunek z odpowiedzialności ekonomicznej, społecznej i środowiskowej. R. Kamiński (2020) określił „politykę raportowania niefinansowego” jako ogół przedsięwzięć podejmowanych w czasie trwania okresu sprawozdawczego oraz podczas sporządzania i prezentacji raportu niefinansowego, które mają sprzyjać osiągnięciu celów jednostki przy respektowaniu regulacji prawnych i standardów raportowania. Natomiast zdaniem E. Papaj-Wlisłockiej (2021) zasadne byłoby wprowadzenie pojęcia „polityki pozafinansowej”, utożsamianej z ogółem przyjętych przez zarząd działań w celu oddziaływania na przygotowywane sprawozdania niefinansowe i finansowe, co podkreśla możliwy wpływ tej polityki na oba sprawozdania. Z kolei M. Bąk i in. (2022) zaproponowali powrót do terminu „polityka raportowania niefinansowego”, który zdaniem autorów precyzyjniej odzwierciedla merytoryczną stronę tego obszaru.

Należy w tym miejscu zadać pytanie, czy właściwe jest wprowadzanie odmiennego od „polityki rachunkowości” terminu, skoro tego typu sprawozdawczość jest nie tylko uzupełnieniem sprawozdawczości finansowej, ale również częścią coraz szerzej pojmowanego systemu rachunkowości. Zdaniem autorów bardziej uzasadnione byłoby rozszerzenie definicji polityki rachunkowości ade-

kwatnie do dynamicznie zmieniającego się systemu rachunkowości, tak aby obejmowała ona cele sprawozdawczości finansowej oraz niefinansowej (zrównoważonego rozwoju).

Politykę rachunkowości w takim szerokim znaczeniu można określić jako zasady wybrane i konsekwentnie stosowane przez jednostkę przy sporządzaniu i prezentacji sprawozdań (finansowych i niefinansowych), które zdaniem kierownictwa są odpowiednie do okoliczności, najlepiej odzwierciedlają rzetelną prezentację jej dokonań i są niezbędne do zrozumienia tych dokonań w dwóch perspektywach – finansowej oraz wpływu na zagadnienia zrównoważonego rozwoju.

7.2. Elementy składowe polityki rachunkowości wynikające z uregulowań NFRD i CSRD – analiza porównawcza

W literaturze polityka rachunkowości jest rozpatrywana w ujęciu makro- i mikroekonomicznym (Babuška, 2014). Polityka rachunkowości jest bowiem formułowana na szczeblu państw lub organizacji ponadpaństwowych i światowych oraz na szczeblu poszczególnych jednostek. Makropolityka rachunkowości obejmuje zbiór regulacji dotyczących rachunkowości, w tym dyrektywy UE czy standardy rachunkowości IFRS. Organy regulacyjne określają z jednej strony szereg zasad obligatoryjnych – choć niektóre ustalenia mogą mieć też charakter fakultatywny – z drugiej zaś mogą stwarzać jednostkom pewną swobodę wyboru rozwiązań. Mikropolityka rachunkowości jest więc pochodną makropolityki i obejmuje celowo dobrany zestaw zasad spośród dopuszczonych możliwości. Między tymi dwoma szczeblami formułowania polityki rachunkowości istnieje pewna zależność: im bardziej ogólna jest polityka określona na zewnątrz jednostki (makropolityka) i im więcej jest w niej przewidzianych „pól swobodnego wyboru”, tym większe są możliwości formułowania indywidualnej polityki rachunkowości wewnątrz jednostki.

Dyrektywy UE – NFRD oraz CSRD – dopuszczają pewne rozwiązania wariantowe dotyczące sporządzania i prezentacji sprawozdań niefinansowych i sprawozdań zrównoważonego rozwoju, a tym samym zezwalają na elastyczne ujęcie indywidualnej polityki w tym obszarze tak, aby odzwierciedlała specyfikę jednostki i potrzeby jej interesariuszy.

Za podstawowe elementy polityki rachunkowości w obszarze informacji niefinansowych (dotyczących zrównoważonego rozwoju) można przyjąć wybory zasad, względem których selekcja jest możliwa i dopuszczalna. W tym sensie z pewną swobodą wyborów mamy do czynienia w przypadku zakresu

i miejsca ujawnień. Syntetyczne porównanie wskazanych elementów polityki rachunkowości mających źródło w obu regulacjach (NFRD i CSRD) przedstawiono w tabeli 7.1.

Tabela 7.1. Porównanie najważniejszych pól swobodnego wyboru w obszarze ujawnień niefinansowych (dotyczących zrównoważonego rozwoju) w dyrektywach NFRD i CSRD

Obszar	NFRD	CSRD
Miejsce ujawnień	<p>Dwie możliwości:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Oświadczenie na temat informacji niefinansowych w sprawozdaniu z działalności 2. Odrębne sprawozdanie, ale publikowane wraz ze sprawozdaniem z działalności lub podawane do publicznej wiadomości w rozsądnym terminie, nieprzekraczającym sześciu miesięcy po dniu bilansowym, na stronie internetowej jednostki, do którego odniesienie znajduje się w sprawozdaniu z działalności 	<p>Dwie możliwości:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pojedyncza sekcja w sprawozdaniu z działalności (zalecana) z następującą strukturą: informacje ogólne, środowisko, społeczeństwo, ład zarządczy 2. Po spełnieniu określonych warunków możliwość zamieszczenia informacji ogólnych przez odniesienie do innych dokumentów (lub części dokumentów), w tym do sprawozdania z działalności
Zakres ujawnień	<p>Dowolny (międzynarodowy, unijny, krajowy) zestaw standardów lub wytycznych i obowiązek jego wskazania</p> <p>Sześć zagadnień tematycznych: społeczne, pracownicze, środowiska naturalnego, poszanowania praw człowieka, przeciwdziałania korupcji oraz różnorodności stosowanej do organów administrujących, zarządzających i nadzorczych jednostki (wiek, płeć, wykształcenie i doświadczenie zawodowe).</p> <p>W odniesieniu do pierwszych pięciu zagadnień następujące obszary raportowania: opisy polityk, w tym procedur należytej staranności, wyniki tych polityk oraz istotne ryzyka i zarządzanie nimi.</p> <p>Dodatkowo: krótki opis modelu biznesowego oraz niefinansowe kluczowe wskaźniki wyników</p>	<p>Zestaw jednolitych standardów ESRS (European Sustainability Reporting Standards)</p> <p>Trzy zagadnienia tematyczne dotyczące: środowiska naturalnego (E – <i>environment</i>), ludzi i społeczeństwa (S – <i>social</i>) oraz ładu zarządczego, etyki i relacji (G – <i>governance</i>).</p> <p>W odniesieniu do powyższych zagadnień następujące obszary raportowania: organizacja zarządzania zagadnieniami; strategia (w tym model biznesowy i łańcuch wartości); zarządzanie wpływami, ryzykiem i szansami (w tym polityki i działania); pomiar dokonań (w tym wskaźniki i cele).</p> <p>Trzy warstwy ujawnień (wskaźników): jednolita dla wszystkich spółek, jednolita dla spółek z danego sektora, specyficzna dla danej spółki</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie (Dyrektywa, 2014; Dyrektywa, 2022; EFRAG. 2022a, 2022b).

Wśród zaprezentowanych instrumentów polityki największą siłą oddziaływania na lepsze zrozumienie dokonań jednostki uwzględniających jej specyfikę może mieć przyjęty zakres ujawnień, czyli materialny instrument polityki. Mi-

nimalny zakres ujawnień w sensie zagadnień i obszarów raportowania wynika z regulacji NFRD i CSRD, ale konkretne wskaźniki i ich liczba są w dużej mierze zdeterminowane przez wybrane standardy.

Dokonując ujawnień informacji w świetle NFRD, jednostki mogą się opierać na krajowych, unijnych lub międzynarodowych zasadach ramowych, przy czym wskazują, z jakich zasad ramowych korzystały. Wśród nich można wymienić standardy Global Reporting Initiative (GRI), standardy Sustainability Accounting Standards Board (SASB), czy też polski Standard Informacji Niefinansowych (SIN). NFRD nie wymaga jednak, aby jednostki korzystały ze wspomnianych ram i nie zabrania jednostkom podjęcia decyzji o niekorzystaniu z żadnych z nich. Stąd jednostki mogą opracować indywidualne ramy sprawozdawczości niefinansowej na bazie elementów różnych standardów, które będą adekwatne do ich strategii, a także zgodne z ich branżą, regionem i specyfiką działalności (Różańska, 2022a).

Natomiast w przypadku CSRD jednostki są zobowiązane dokonywać ujawnień zgodnie z zestawem jednolitych standardów ESRS wydanych przez Komisję Europejską w formie aktów delegowanych, które zastępują dotychczasową swobodę wyboru standardów. ESRS dają jednak jednostkom pewną elastyczność w obrębie warstwy wskaźników specyficznych pozwalających na przekazanie informacji, które nie zostały ujęte w warstwach niezależnej od sektora i sektorowej, a są istotne, bo najlepiej opisują unikatową sytuację danej jednostki.

Warto też zwrócić uwagę na tzw. formalny instrument polityki dotyczący miejsca ujawniania informacji. Zgodnie z NFRD jednostka ma dwie możliwości (w sprawozdaniu z działalności lub w odrębnym sprawozdaniu), natomiast po wejściu w życie CSRD będzie mogła dokonywać ujawnień jedynie w sprawozdaniu z działalności, ale będzie miała dwie opcje dotyczące struktury tych ujawnień (wszystkie w jednej sekcji bądź zamieszczenie części informacji przez odniesienie do innych dokumentów).

Nadrzędnym kryterium doboru zasad w procesie tworzenia polityki na poziomie mikroekonomicznym powinno być zapewnienie przekazania informacji w dwóch perspektywach (wpływu i finansowej), tj. niezbędnych do zrozumienia wpływu jednostki na ludzi i środowisko oraz tego, w jaki sposób wpływają na rozwój i kondycję finansową jednostki. Należy dodać, że niewłaściwe byłoby wykorzystanie polityki rachunkowości jako narzędzia manipulacji czy zarządzania wrażeniem w celu kreowania pożądanego wizerunku lub też pewnego rodzaju symulakrum jednostki.

7.3. Implementacja polityki rachunkowości dopuszczonej przez NFRD w praktyce jednostek

W tym punkcie przedstawiono badanie empiryczne, które pozwoliło na zidentyfikowanie obecnie przyjętych przez spółki notowane na GPW rozwiązań polityki rachunkowości dopuszczonych przez NFRD do sporządzenia i prezentacji obowiązkowych oświadczeń (sprawozdań) na temat informacji niefinansowych. Sformułowano następujące pytania badawcze:

Jakie miejsce ujawnień niefinansowych wybierają badane spółki – oświadczenia stanowiące wyodrębnioną część sprawozdań z działalności czy też odrębne sprawozdania?

Czy badane spółki dokonują zmiany miejsca ujawnień niefinansowych w kolejnych latach obrotowych (między 2020 a 2021)?

Na podstawie jakich standardów badane jednostki sporządzają i prezentują sprawozdania niefinansowe?

Czy badane jednostki stosują w sposób ciągły w kolejnych latach obrotowych (2020 i 2021) wybrane standardy do sporządzania i prezentacji sprawozdań niefinansowych?

Czy i w jaki sposób jednostki informują o ewentualnej zmianie wybranych standardów do sporządzania i prezentacji sprawozdań niefinansowych?

Do ustalenia populacji spółek notowanych na GPW, wykonujących obowiązki wynikające z NFRD wykorzystano bazę raportów przygotowaną przez Fundację Standardów Raportowania (2023) z datą aktualizacji na 29.07.2022 r. Badaniem objęte zostały oświadczenia/sprawozdania sporządzane za lata 2020 i 2021. Pierwotna próba obejmowała 200 spółek. Aby odpowiedzieć na pytania badawcze oraz zapewnić porównywalność wyników, z próby wyłączono spółki, które:

- nie były spółkami polskimi (identyfikator giełdowy ISIN był inny niż PL),
- miały rok obrotowy niepokrywający się z rokiem kalendarzowym, czyli łączony (2020/2021 lub 2021/2022),
- nie udostępniły oświadczeń/sprawozdań dla 2020 lub 2021 r.,
- były objęte sprawozdaniem niefinansowym innej spółki.

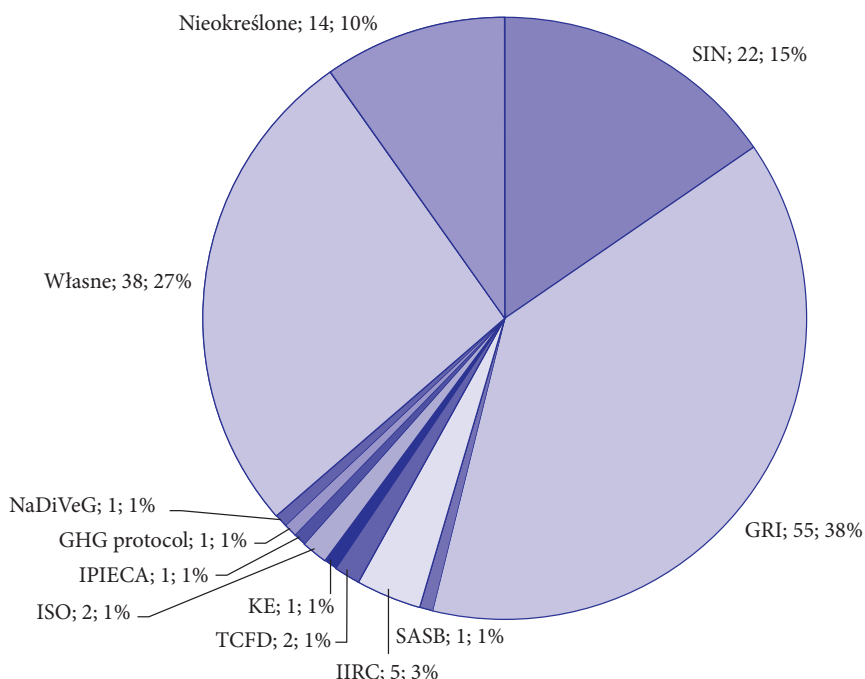
Ostateczna wielkość próby badawczej wyniosła 129 spółek. W przypadku trzeciego pytania badawczego uwzględniono możliwość wyboru kilku standardów przez spółkę, a zatem liczba obserwacji była większa niż liczebność próby.

W badaniu zastosowano metodę analizy treści oświadczeń/sprawozdań na temat informacji niefinansowych udostępnianych na stronach internetowych spółek, przy czym w pierwszej kolejności brano pod uwagę informacje skonsolidowane, a w sytuacji ich braku informacje jednostkowe.

Wyniki przeprowadzonej analizy pozwoliły odpowiedzieć na wszystkie postawione pytania badawcze. Odpowiadając na dwa pierwsze pytania, ustalono, że za 2021 r. aż 72 spółki (56% badanej próby) sporządziły oświadczenie na temat informacji niefinansowych, a 57 spółek (44%) sporządziło odrębne sprawozdanie. Między latami obrotowymi (2020 i 2021) tylko 4% spółek (4 spółki) dokonało zmiany miejsca ujawnienia informacji niefinansowych (z oświadczenia na sprawozdanie lub odwrotnie). Oznacza to, że preferowanym miejscem publikacji informacji niefinansowych było sprawozdanie z działalności.

Wyniki analizy w odniesieniu do trzeciego pytania badawczego prezentuje rysunek 7.1, wskazując kolejno nazwy standardów, liczby spółek je wykorzystujących oraz ich udziały procentowe w badanej próbie. Przy sporządzaniu sprawozdań niefinansowych za 2021 r. badane spółki najczęściej stosowały standardy GRI 38% (55 spółek) oraz SIN 15% (22 spółki). Duży odsetek spółek (27% – 38 spółek) opracował tzw. własne standardy, często wzorowane na standardach GRI lub SIN. W badanej próbie 10% spółek (14 spółek) nie poinformowało, na podstawie których standardów sporządzono sprawozdanie niefinansowe.

Rysunek 7.1. Rodzaj stosowanych standardów do sporządzania i prezentacji sprawozdań niefinansowych za 2021 r. oraz ich rozkład ilościowy i procentowy w badanej próbie

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej analizy.

Odpowiadając na czwarte pytanie badawcze, na podstawie analizy stwierdzono, że między rokiem 2020 a 2021 w badanej próbie jedynie trzy spółki (2%) dokonały zmiany stosowanych standardów, przechodząc w 2021 r. na standardy GRI, przy czym dwie spółki w sprawozdaniu za 2020 r. nie podawały konkretnego standardu, zaś jedna spółka wykorzystywała uprzednio standard SIN. Z powyższego wynika, że w badanych dwóch latach zdecydowana większość spółek konsekwentnie stosowała wybrane standardy.

W celu udzielenia odpowiedzi na ostatnie pytanie badawcze, analizując sprawozdania spółek, które dokonały zmiany stosowanych standardów między badanymi latami, poszukiwano ujawnień dotyczących omówienia takiej zmiany. Zaobserwowano, że jedna spółka poinformowała o zmianie stosowanych standardów w stosunku do roku poprzedniego, a także zaprezentowała dane porównawcze, z kolei dwie spółki wskazały jedynie, że sprawozdanie sporządzono na podstawie standardów GRI.

7.4. Wyzwania wiążące się z ujawnianiem polityki rachunkowości i jej zmian w świetle CSRD

Należy zauważyć, że spółki z badanej próby, jako duże jednostki zaufania publicznego objęte obecnie obowiązkiem raportowania niefinansowego w świetle NFRD, będą zobowiązane opublikować w 2025 r. (za 2024 r.) sprawozdania przygotowane zgodnie z wymogami CSRD i ESRS. Dokumenty te, jak wymaga CSRD, będą musiały być poddane audytowi zewnętrznemu. Nowe regulacje są bardzo wymagające i będą wyzwaniem dla każdej spółki niezależnie od tego, jakie standardy spółka wcześniej stosowała do przygotowania sprawozdania niefinansowego i czy było ono audytowane. Dla zapewnienia sprawnie działającego systemu informacyjnego na potrzeby sprawozdawczości według ESRS, w zależności od jego obecnego stanu, spółki będą musiały dokonać przeglądu i aktualizacji bądź opracowania od podstaw narzędzi do gromadzenia i przetwarzania danych niefinansowych. Ponadto spółki staną przed wyzwaniem opracowania, stosowania, a nawet ujawniania polityki i jej zmian, przyjętej przy sporządzaniu i prezentacji sprawozdania na temat zrównoważonego rozwoju. Największą rolę w tym obszarze będzie odgrywać opracowanie wskaźników specyficznych dla danej spółki, gdzie pozostała pewna swoboda rozwiązań. Jak stanowi projekt ESRS 1 (EFRAG, 2022a), definiowanie i obliczanie wskaźników, w tym wskaźników stosowanych do wyznaczania i monitorowania celów, musi być spójne w czasie. W przypadku ponownego zdefiniowania lub zastąpienia miernika lub celu spółka przedstawia przekształcone dane porównawcze, chyba że jest to praktycznie niewykonalne. Ponadto założenia i szacunki, w tym analiza scena-

riuszy lub analiza wrażliwości, przyjęte przy przygotowaniu wskaźników muszą być dokładnie opisane i wyjaśnione. A jeśli mają one charakter finansowy, to powinny być w miarę możliwości spójne z odpowiednimi danymi i założeniami zastosowanymi w sprawozdaniu finansowym. Spółki będą również zobowiązane do ujawniania informacji porównawczych, które odzwierciedlają zaktualizowane szacunki. Zgodnie z projektem ESRS 2 (EFRAG, 2022b) w przypadku zmian w przygotowaniu i prezentacji informacji dotyczących zrównoważonego rozwoju w porównaniu z poprzednimi okresami sprawozdawczymi spółka jest zobowiązana wyjaśnić zmiany, powody tych zmian, w tym dlaczego zastąpiony wskaźnik dostarcza bardziej użytecznych informacji, oraz podać przekształcone dane porównawcze, chyba że jest to niewykonalne w praktyce.

Wymóg ujawniania polityki i jej zmian, a wraz z nimi subiektywnych ocen i szacunków w sprawozdaniu zrównoważonego rozwoju, podobnie jak w przypadku polityki odnoszącej się do sprawozdawczości finansowej należy uznać za krok w dobrym kierunku. Ujawniona polityka pozwoli na lepsze zrozumienie i porównywanie danych sprawozdawczych, a tym samym podniesienie jakości informacji dostępnych dla interesariuszy, co umożliwi im odpowiednią ocenę ryzyka, dokonań i perspektyw rozwojowych spółki i w konsekwencji podejmowanie trafniejszych decyzji. Przyjęta w tym obszarze polityka spółek najprawdopodobniej będzie też mieć konsekwencje ekonomiczne, społeczne i środowiskowe. Może bowiem oddziaływać na zachowania klientów, dostawców, pracowników czy społeczeństwa jako całości, wpływać na przekierowanie kapitału od inwestorów i pożyczkodawców do spółek, które odpowiadają na kluczowe cele zrównoważonego rozwoju, co może przełożyć się na realne korzyści społeczne i pomoc w osiągnięciu neutralności klimatycznej. Z uwagi na potencjalnie duży wpływ ujawnianej polityki na jednostkę, jej interesariuszy, a nawet cele ponadnarodowe spółki powinny mniej uwzględniać kryteria pragmatyczne – mniejszą pracochłonność lub kosztochłonność – a bardziej „dobro publiczne”, z którego będą korzystać wszyscy zainteresowani.

Podsumowanie

W niniejszym rozdziale rozpatrzono problem polityki rachunkowości w obszarze ujawnień niefinansowych dotyczących zrównoważonego rozwoju w kontekście teoretycznym i praktycznym, czyli na poziomie jej definiowania, a także formułowania na szczeblu dyrektyw UE oraz w praktyce poszczególnych spółek.

Zauważono, że wraz z rozbudową systemu rachunkowości o ujawnienia niefinansowe (dotyczące zrównoważonego rozwoju) definicja polityki rachunkowości zawarta w regulacjach IFRS, zarezerwowana tylko dla celu sprawoz-

dawczości finansowej, stała się nieadekwatna. Zaproponowano zatem własną definicję polityki rachunkowości, która powinna być również ukierunkowana na zrozumienie wpływu jednostki na ludzi i środowisko oraz tego, w jaki sposób ludzie i środowisko wpływają na rozwój, wyniki i sytuację jednostki.

Przeprowadzona analiza porównawcza elementów polityki rachunkowości mających źródło w regulacjach NFRD i CSRD pozwoliła na stwierdzenie, że obie dyrektywy dopuszczają pewną swobodę wyboru dotyczącą zakresu i miejsca ujawnień, aczkolwiek wymogi NFRD w tych obszarach są znacznie bardziej elastyczne.

Wyniki badania empirycznego wykazały, że polskie spółki giełdowe chętnie korzystają z dozwolonych przez NFRD rozwiązań odnoszących się do używania różnych standardów, w tym zasad własnych i dwóch opcji umieszczania informacji (w sprawozdaniu z działalności lub w odrębnym sprawozdaniu). Ponadto zdecydowana większość spółek stosowała w sposób ciągły wybrane standardy i konsekwentnie dokonywała ujawnień w tym samym miejscu w kolejnych dwóch latach. Problem stanowiło ujawnianie informacji o zastosowanych standardach i zasadach własnych. Natomiast w przypadku zmiany wykorzystywanych standardów tylko jedna na trzy spółki ujawniła informacje o tego typu zmianie, jej powodzie, a także zaprezentowała dane porównawcze. Choć formalnie nie było takiego wymogu, wydaje się to oczywiste z punktu widzenia jakości sprawozdania niefinansowego. Zapewnieniu jakości ujawnianych informacji nie sprzyjał też brak ich obligatoryjnej atestacji. Warto bowiem dodać, że w badanej próbie praktyka zewnętrznej weryfikacji informacji niefinansowych była marginalna, dotyczyła tylko 5% spółek (6 spółek).

Spółki z próby badawczej, wraz z zastąpieniem obecnych regulacji przez CSRD, będą obowiązkowo stosować standardy ESRS i tym samym staną przed wyzwaniem opracowania, stosowania, a także ujawniania polityki i jej zmian przyjętych przy sporządzaniu i prezentacji sprawozdania na temat zrównoważonego rozwoju. Dużą trudnością będzie wdrożenie przyjętych zasad w stosunkowo krótkim czasie, aby przygotować dane dobrej jakości i w terminie umożliwiającym obligacyjną zewnętrzną weryfikację. Sprostanie powyższym wymogom będzie szczególnie kłopotliwe dla spółek, które mają najmniejsze doświadczenie w korzystaniu z kompleksowej metodologii raportowania takiej jak w standardach GRI. W skali mikro przyjęta przez spółki polityka może się przełożyć na dostęp do finansowania, utrzymanie łańcucha dostaw, reputację w oczach klientów i wreszcie wzrost wartości biznesu. W skali globalnej może wpłynąć pozytywnie na osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju, a w szczególności na redukcję emisji CO₂ i ograniczenie zmian klimatu.

Wszystkie wymienione potencjalne skutki polityki spółek w zakresie ujawnień dotyczących zrównoważonego rozwoju niosą również wyzwania dla akademików i wyznaczają kierunki przyszłych badań.

Bibliografia

- Babuška, E. W. (2014). Teoria rachunkowości w tworzeniu i rozwijaniu zasad rachunkowości. W: B. Micherda (red.), *Teoria rachunkowości a jej współczesne regulacje* (s. 27–48). Difin.
- Bąk, M., Strojek-Filus, M., Kobiela-Pionnier, K. i Masztalerz, M. (2022). *Narracje w sprawozdawczości finansowej i niefinansowej*. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.
- Dyrektywa. (2014). Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE z dnia 22 października 2014 r. zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy (Dz. Urz. UE L 330/1 z 15.11.2014).
- Dyrektywa. (2022). Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (Dz. Urz. UE L 322/15 z 16.12.2022).
- EFRAG. (2022a). Draft European Sustainability Reporting Standards. ESRS 1 general requirements. Pobrane 15 września 2023 z <https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F06%2520Draft%2520ESRS%25201%2520General%2520requirements%2520November%25202022.pdf>
- EFRAG. (2022b). Draft European Sustainability Reporting Standards. ESRS 2 general disclosures. Pobrane 15 września 2023 z <https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F07.%2520Draft%2520ESRS%25202%2520General%2520disclosures%2520November%25202022.pdf>
- FSR. (2023). Fundacja Standardów Raportowania. *Raporty spółek*. <https://standardy.org/pl/raporty-spolek/>
- IFRS. (2023a). IFRS Foundation. *IAS 1 presentation of financial statements*. <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards/english/2023/issued/part-a/ias-1-presentation-of-financial-statements.pdf>
- IFRS. (2023b). IFRS Foundation. *IAS 8 accounting policies, changes in accounting estimates and errors*. <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards/english/2023/issued/part-a/ias-8-accounting-policies-changes-in-accounting-estimates-and-errors.pdf>
- Kamiński, R. (2020, 18 lutego). *Polityka przedsiębiorstw w zakresie raportowania informacji niefinansowych*. Konferencja: Społecznie kompetentne zarządzanie korporacjami w umysłach ekonomii behawioralnej. Łuck. Ukraina.
- Mikulska, D. A. (red.). (2012). *Polityka rachunkowości jednostki a jakość sprawozdania finansowego. Wybrane aspekty*. Wydawnictwo KUL. https://www.kul.pl/files/839/Ksiazki/Polityka_rachunkowosci_jednostki_a_jakosc_sprawozdania_finansowego_red._D._Mikulska_2012.pdf
- Papaj-Wlisłocka, E. (2021). *Uwarunkowania ujawnień informacji niefinansowych w Polsce – teoria i praktyka*. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.
- Remlein, M., Strojek-Filus, M. i Świetla, K. (2021). *Polityka rachunkowości grup kapitałowych*. CeDeWu.
- Różańska, E. (2022a). Standardy sprawozdawczości niefinansowej rekomendowane do sporządzenia oświadczenia (sprawozdania) na temat informacji niefinansowych. W: E. Różańska (red.), *Sprawozdawczość niefinansowa. Ujawnianie i atestacja informacji niefinansowych w świetle regulacji i standardów* (s. 83–107). Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. <https://doi.org/10.18559/978-83-8211-127-9>

- Róžańska, E. (2022b). *Zakończenie*. W: E. Róžańska (red.), *Sprawozdawczość niefinansowa. Ujawnianie i atestacja informacji niefinansowych w świetle regulacji i standardów* (s. 83–107). Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. <https://doi.org/10.18559/978-83-8211-127-9>
- Stępień, K. (2021). *Polityka rachunkowości w kreowaniu wartości informacyjnej sprawozdań finansowych*. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Wrona, M. i Janik, W. (red.). (2012). *Polityka rachunkowości w teorii i praktyce*. Wydawnictwo KUL. https://www.kul.pl/files/839/Ksiazki/Polityka_rachunkowosci_w_teorii_i_praktyce_red._M._Wrona_W._Janik_2012.pdf
- Zyznarska-Dworczak, B. (2019). *Rachunkowość zrównoważona w ujęciu kognitywno-teoretycznym*. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. <https://doi.org/10.18559/978-83-66199-91-0>